

גוונים בחברה הישראלית

גוונים בחברה הישראלית הוא פרויקט מיוחד, רב-שיח ששם לו למטרה לחבר בין המגזרים השונים בחברה הישראלית. בעולם שבו הקשר בינינו הולך ומתברר כהדוק יותר, הזמנו את נציגי הקשת החברתית בישראל במלוא הדרה - יהודים וערבים, בדואים ודרוזים, נציגים בולטים מהימין ומהשמאל, אנשים פשוטים שכואבים את בעיית הפירוד, פרופסורים ואישי ציבור, כמו גם נציגים מראשי המחאה החברתית, לכתוב על חיבור, על אחדות ועל חשיבות הערכות ההדדית בינינו כאזרחים. גילינו דבר מדהים: אנשים כל כך שונים פתחו את הלב והביעו איש איש בדרכו הייחודית את הצורך וההכרח של החברה שלנו בערכות הדדיות.

רחל מלסה | עובדת טכנולוגיה ואם חד-הורית

להיולד מחדש

רחל מלסה נולדה באדיס אבבה. העלייה לארץ היתה כמו לידה מחדש עבורה. ועכשיו כדי ליצור כאן חברה אחרת, אנושית ומחבקת יותר, יש מצב שכולנו נצטרך לעבור סוג של לידה מחדש...

רחל מלסה

שחולפות השנים נהיה הרבה יותר מורכב לחיות כאן.

נכון שכשקורה אסון, כמו מלחמה או אסון הכרמל, אנשים מתגייסים לעזור ומדברים על ערכות הדדיות. אבל ביום-יום, אף אחד לא מתעסק בזה. זה לא מעניין אנשים. וזה מעצב אותי מאוד.

דווקא בגלל זה אני בטוחה שהאווירה הזו חייבת להשתנות. חייב להיות כאן יותר טוב מיצינו את השיטות הקודמות. לא בשבילי אני ובני העדה שלי עשינו מאות קילומטרים ברגל, רק כדי לדרוך על פיסת הארץ הזאת. תמיד סיפרו לנו שבאן דואגים זה לזה. שישראל זו מדינה אחרת. ולמרות האכזבה, אני חושבת שהחלום הזה אפשרי, ועכשיו אנחנו חייבים לבנות כאן חברה אחרת, אנושית יותר, ומחבקת יותר.

הדרך לשם לא קלה, אבל השינוי מתחיל אצל כל אחד בפניו. כל אחד מאיתנו הוא סיפה. עוד סיפה ועוד אחת, אני בטוחה שנגיע לזה. בקרוב.

בגיל 16 עליתי לישראל. לבר, אבא שלי הצטרף מאוחר יותר.

העלייה לארץ הייתה כמו לידה מחדש בשבילי. הרגשתי שהגעתי הביתה כדי להתאחד עם המשפחה המורחבת שלי. אף פעם לא שאלתי את עצמי האם אני ישראלית, פשוט קבעתי שאני כזו. ואני חושבת שזה תקף לרבים מבני העדה האתיופית.

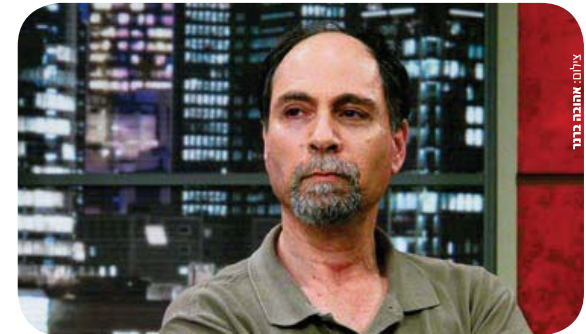
כשהגעתי לארץ הייתה כאן אווירה אחרת. אומנם חיינו בקרואינים, בתנאים לא קלים - חם בקיץ וקר בחורף - אבל לצד קשיי הקליטה הלא פשוטים, השכנים כל הזמן באו לבקר. הם נתנו להביא לנו דברים, ובכלל, דאגו לנו. הייתה אהבה בין האנשים. זה גרם לי להרגיש בבית "ביתח" הזה היה הישראליות שלי.

עם הזמן משהו נעלם בחוות הישראלית הזו. מתאוס לא הרגשתי ישראלית וגם לא אתיופית. הרגשתי שאני צריכה לייצר את ההווה שלי מחדש. השתנונו מאז, ולא כל כך להיות ערב לחוזה שכירות, ובמקום רדאוג לטובה. היום קשה למצוא מישהו שסיסים להיות ערב לחוזה שכירות, ובמקום רדאוג לטובה. לשינוי אנחנו אכילים אחד את השני. ככל

כשהגעתי לארץ הייתה כאן אווירה אחרת. אומנם חיינו בקרואינים, בתנאים לא קלים, אבל לצד קשיי הקליטה, השכנים כל הזמן באו לבקר, הם נתנו להביא לנו דברים ובכלל. דאגו לנו.

הטייקון החברתי

פרופ' אייל וינטר, ראש המרכז לחקר הרציונאליות באוניברסיטה העברית, מציג גישה עסקית אלטרנטיבית לעסקים וחברות - במקום לצלל אותנו, תתחרו עלינו ועל התרומה לחברה. התמוננות מדעית בטבע האדם, מסביר וינטר, תגלה שזה ממש לא מדע בדיוני. אם החברה הישראלית תתמוך בשינוי, היא תגרום לראשי התאגידים להרגיש שמבחינת התועלת האישית שלהם, משתלם יותר לדאוג לכולנו

פרופ' אייל וינטר

פרופ' אייל וינטר | ראש המרכז לחקר הרציונאליות באוניברסיטה העברית

למה הם צריכים עוד? למה להם לעשות איזה טריק כדי לגנוב עוד עשרה שקלים מהאורח הפשוט? מה זה ייתן להם? אני לא מדבר על חברות שנוצרות במצב כלכלי קשה, שאי-טו-זרוקות לחיוב עשיות עובדים... או למה הם בכל זאת לוקחים מאיתנו עשרה שקלים נוספים? כדי שבסוף השנה, כשמוגזן "דה מרק" יפרסם את דירוג החברות העשירות, את המגדל המצליח וכן הלאה - הם יהיו בסופו.

למותר, המטרה היא התחרות לשמה".

אז יש כאן רצון לסיפוק מהתחרות עצמה, ובכלל לא ממשוה חומרי... ובכל זאת, אם התחרות היא דחף הישרדותי שקיים באדם, איך אפשר לנתב אותה לאפיקים חיוביים?

אנחנו באמת יכולים צריכים לנסות לנתב את הרצון האובססיבי להצליח לטובת מטרת אחרת. וזה לא דבר בלתי ניתן לביצוע. מה שיפה פה הוא שאתה לא מדבא את היצר התחרותי שבאדם, אלא נוטל וכולם להמשיך וללמוד אותו. רק כך שהארגונים שמושקעות בו יפנו למטרות שמשרתות את החברה. במקום להתחרות על רמת הרווח שמשגיה כל חברה, החברות, בעליהן ומנהליהם יכולים להתחרות על תרומה לחברה בעשייה פילנתרופית בפיתוח מיזמים שיש בהם תרומה משמעותית לשיפור איכות חיינו. זה יוכל לקרות רק כאשר גופי תקשורת כמו דה-מרקר, גלובס ועיתונים אחרים יתנו דירוגים שנתיים של בעלי הון מבחינת תרומתם לחברה, במקום הדירוג הקיים על כמה ססף הצליח לגלגל בעל ההון".

לאחרונה מנכ"ל אסם, גוי ספלי, הצהיר על תכניתו להקפיד את שבר הבנויים והמדיניות של מה שמכונה כאן, אפשר לומר שהשינוי צריך "לאותח" לצמרת הכלכלית מה מקובל עליו ומה לא, וכך לייצר את השינוי הענייני שאתה מדיב עליו.

"בהחלט. הייתי אומר שזו מלאכה בכלל לא קשה, משום שהצמרת הכלכלית באמת מחפשת את התחליף הזה. היא זקוקה נואשות למשהו שיהווה אלטרנטיבה לתחרותיות שעובדת במגזרים של 'כמה הון צברת'".

איל וינטר, פרופ' לכלכלה וראש המרכז לחקר הרציונאליות באוניברסיטה העברית בירושלים, שנונה גם על יעוצו של שר האוצר, ממקד במחקרו בהתנהגות כלכלית אנושית. תחום התמחותו הוא תחום חדש יחסית במדע הכלכלה - הכלכלה ההתנהגותית - שולקת בחשבון גם את היצרים האנושיים שמאחורי המספרים. על רקע המחאה הכלכלית-חברתית בארץ ובעולם, יצאנו לשוחח עמו על התובנות שיכול להציע תחום מחקרו בנושא המחאה הכלכלית.

מיהו בדיוק כלכלה ההתנהגותית?

"המודלים בכלכלה מדברים על תועלת. תועלת יכולה להתפתח כמשהו חומרי, אבל גם כמשהו פסיכולוגי, נפשי, פנימי יותר. עדי השנים האחרונות במדע הכלכלה לא הייתה הבחנה ברורה בין הצד החומרי לבין התועלת הפסיכולוגית. זה השתנה עם כניסתו של תחום חדש יחסית לכלכלה הכלכלה ההתנהגותית. הכלכלה ההתנהגותית מסבירה שאי אפשר לחשוב על הפרט רק ביחידה כלכלית ששואפת למקסם את התועלת החומרית שלה, כמו שטוענת הגישה הקלאסית, כי אנשים באמת מתנהגים כך. צריך לקחת בחשבון גם תועלת נפשית-פנימית. כמו כן, הכלכלה ההתנהגותית מנסה לברר איך הרצונות הנפשיים שבאדם מסייעים לשרידותו האבולוציונית".

ובתחום הכלכלי הרצון העיקרי הוא כמוכן להצליח, וכמה שיותר...

"הצורך להישגות והצלחה הוא צורך קיומי, תודעת הכאב שלנו, למשל, גם היא מנגנון הישרדותי. כמו שאנו לא יכולים לעצור את הרגשת הכאב כשאיינו וקוקים לה יותר, כך גם את הצורך להצליח אנחנו לא מצליחים לעצור. פעמים רבות זה גורם לעשייה שלנו להיות ממוקדת אך ורק בניסיון להצליח יותר מהאחר. והכשל הזה בא לידי ביטוי בהתנהגות הצמרת הכלכלית-מסחרית של מדינת ישראל. למרות שאנו חושב שחלק מהדירוש מהממשלה אינו מוצדק, אני מסכים לחלוטין עם הטענה שהצמרת הכלכלית-מסחרית והסקטור הפרטי מתייחסים בצניות לציבור. זה נובע מתאווה בצע לשמה".

איך אתה מסביר את האווה הבעצ?

"מדובר באנשים שההון שלהם נעמד בערשות או מאות מיליוני דולרים, ולפעמים אף יותר. או

אז יש כאן רצון לסיפוק מהתחרות עצמה, ובכלל לא ממשוה חומרי... ובכל זאת, אם התחרות היא דחף הישרדותי שקיים באדם, איך אפשר לנתב אותה לאפיקים חיוביים ולא רק לאפיקים אנטי-חברתיים?

"האדם הוא חלק משלם שאותו אנו מכנים יקום... אנו חווים את עצמנו, את המחשבות והרגשות שלנו, כמשהו נפרד מכל היתר, אך זהו סוג של אשליה אופטיית של המודעות". אלברט איינשטיין, פיזיקאי.